

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (antroji kolegija) SPRENDIMAS

2013 m. spalio 24 d.*

„Motorinių transporto priemonių valdytojų privalomasis civilinės atsakomybės draudimas — Direktyva 72/166/EEB — 3 straipsnio 1 dalis — Direktyva 90/232/EEB — 1 straipsnis — Eismo įvykis — Keleivio mirtis — Sutuoktinio ir nepilnamečio vaiko teisė į žalos atlyginimą — Nematerialinė žala — Atlyginimas — Privalomojo draudimo suteikiama apsauga“

Byloje C-22/12

dėl *Krajský súd v Prešove* (Slovakija) 2011 m. lapkričio 8 d. sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2012 m. sausio 17 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Katarína K. Haasová

prieš

Rastislav R. Petrík,

Blanka B. Holingová

TEISINGUMO TEISMAS (antroji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas R. Silva de Lapuerta, teisėjai J. L. da Cruz Vilaça, G. Arestis, J.-C. Bonichot ir A. Arabadžiev (pranešėjas)

generalinis advokatas N. Jääskinen,

kancleris A. Calot Escobar,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- Slovakijos vyriausybės, atstovaujamos B. Ricziová,
- Vokietijos vyriausybės, atstovaujamos T. Henze ir J. Kemper,
- Estijos vyriausybės, atstovaujamos M. Linntam,
- Europos Komisijos, atstovaujamos A. Tokár,

susipažinęs su 2013 m. liepos 11 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

* Proceso kalba: slovakų.

priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 1972 m. balandžio 24 d. Tarybos direktyvos 72/166/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimu ir privalomojo tokios atsakomybės draudimo įgyvendinimu, suderinimo (OL L 103, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 1 t., p. 10; toliau – Pirmoji direktyva) 3 straipsnio 1 dalies ir 1990 m. gegužės 14 d. Trečiosios Tarybos direktyvos 90/232/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimu, suderinimo (OL L 129, p. 33; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 1 t., p. 249; toliau – Trečioji direktyva) 1 straipsnio pirmos pastraipos išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas buvo pateiktas nagrinėjant ginčą tarp K. Haasová, veikiančios savo ir 1999 m. balandžio 22 d. gimusios nepilnametės dukters Kristína Haasová vardu, ir R. Petrík bei B. Holingová dėl to, ar pastarieji, remiantis motorinių transporto priemonių valdytojų civiline atsakomybe, turi atlyginti žalą, atsiradusią dėl K. Haasová sutuoktinio V. Haas, kuris yra Kristína Haasová tėvas, žūties per Čekijos teritorijoje įvykusį eismo įvykį.

Teisinis pagrindas

Tarptautinė privatinė teisė

- 3 1971 m. gegužės 4 d. Hagoje sudarytos Konvencijos dėl eismo įvykiams taikytinos teisės (toliau – 1971 m. Hagos konvencija), kurią ratifikavo Slovakijos Respublika, Čekijos Respublika, kitos Europos Sąjungos valstybės narės ir tam tikros trečiosios valstybės, 3 straipsnyje nustatyta:

„Taikytina valstybės, kurioje įvyko eismo įvykis, vidaus teisė.“

- 4 Šios konvencijos 4 straipsnyje numatyta:

„Atsižvelgiant į 5 straipsnį, daromos šios 3 straipsnio nuostatų išimtys:

- a) jei eismo įvykyje dalyvauja viena transporto priemonė ir ji registruota ne toje valstybėje, kurioje įvyko eismo įvykis, taikoma registravimo valstybės vidaus teisė nustatant
  - vairuotojo, savininko ar bet kurio kito asmens, kontroliavusio transporto priemonę ar turėjusio suinteresuotumą ja, atsakomybę, neatsižvelgiant į jų įprastinę gyvenamąją vietą,
  - nukentėjusio keleivio, kurio įprastinė gyvenamoji vieta yra ne toje valstybėje, kurioje įvyko eismo įvykis, atsakomybę,
  - nukentėjusiojo, kuris įvykio metu buvo ne transporto priemonėje ir kurio įprastinė gyvenamoji vieta yra transporto priemonės registravimo valstybėje, atsakomybę.

Jei yra du arba daugiau nukentėjusiųjų, taikytina teisė nustatoma kiekvienam nukentėjusiajam atskirai.

- b) jei eismo įvykyje dalyvauja dvi arba daugiau transporto priemonių, a punkto nuostatos taikytinos tik tada, jei visos transporto priemonės yra registruotos toje pačioje valstybėje.

<...>“

5 Šios konvencijos 8 straipsnyje nustatyta:

„Taikytina teisė visų pirma nustato:

- 1) atsakomybės pagrindą ir mastą;
- 2) atleidimo nuo atsakomybės pagrindus, bet kokį atsakomybės apribojimą ir bet kokį atsakomybės padalijimą;
- 3) bet kokių sužalojimų ar žalos, kuriuos galima kompensuoti, buvimą ir pobūdį;
- 4) žalos pobūdį ir dydį;
- 5) ar teisė į žalos atlyginimą gali būti perduota arba paveldėta;
- 6) asmenis, kuriems padaryta žala ir kurie asmeniškai gali reikalauti atlyginti žalą;
- 7) įgaliotojo atsakomybę už jo atstovo veiksmus arba darbdavio atsakomybę už jo samdomo darbuotojo veiksmus;
- 8) senaties taisyklės, tarp jų taisyklės, susijusias su senaties termino pradžia ir su šio termino nutraukimu bei sustabdymu.“

Sąjungos teisė

6 2007 m. liepos 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 864/2007 dėl nesutartinėms prievolėms taikytinos teisės („Roma II“), (OL L 199, p. 40; toliau – Reglamentas „Roma II“) 28 straipsnyje „Santykis su galiojančiomis tarptautinėmis konvencijomis“ numatyta:

„1. Šis reglamentas nedaro poveikio tarptautinių konvencijų, kurių šalimis [šalys] šio reglamento priėmimo metu yra viena ar kelios valstybės narės ir kurios nustato su nesutartinėmis prievolėmis susijusias kolizines teisės normas, taikymui.

2. Tačiau šis reglamentas tarp valstybių narių turi viršenybę tik dviejų ar daugiau valstybių narių tarpusavyje sudarytų konvencijų atžvilgiu tiek, kiek tokios konvencijos susijusios su klausimais, kuriuos reglamentuoja šis reglamentas.“

7 Pirmosios direktyvos 1 straipsnyje nustatyta:

„Šioje direktyvoje:

<...>

2. Nukentėjusioji šalis – tai bet kuris asmuo, turintis teisę gauti transporto priemone padaryto bet kokie nuostolio arba žalos atlyginimą.

<...>“

8 Pagal Pirmosios direktyvos 3 straipsnio 1 dalį:

„Kiekviena valstybė narė <...> imasi visų būtinų priemonių užtikrinti, kad transporto priemonių, kurių įprastinė buvimo vieta yra jos teritorijoje, valdytojų civilinė atsakomybė būtų apdrausta. Apdraustosis atsakomybės apimtis, draudimo nuostatos ir sąlygos yra nustatomos remiantis šiomis priemonėmis.“

- 9 1983 m. gruodžio 30 d. Antrosios Tarybos direktyvos 84/5/EEB dėl valstybių narių teisės aktų, susijusių su motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimu, suderinimo (OL L 8, 1984, p. 17; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 7 t., p. 3), iš dalies pakeistos 2005 m. gegužės 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/14/EB (OL L 149, p. 14; toliau - Antroji direktyva), 1 straipsnio 1 ir 2 dalyse numatyta:

„1. [Pirmosios direktyvos] 3 straipsnio 1 dalyje nurodytas draudimas privalomai apima draudiminę apsaugą ir turtui padarytos žalos, ir žalos asmeniui atveju.

2. Nepažeisdama jokių didesnių garantijų, kurias gali nustatyti valstybės narės, kiekviena valstybė narė reikalauja, kad privalomojo draudimo sumos būtų ne mažesnės kaip:

- a) žalos asmeniui atveju – mažiausia atlyginama suma, sudaranti 1 000 000 EUR kiekvienam nukentėjusiam asmeniui arba 5 000 000 EUR kiekvienam žalos atlyginimo reikalavimui (įvykiui), nepriklausomai nuo nukentėjusių asmenų skaičiaus;
- b) turtui padarytos žalos atveju – 1 000 000 EUR kiekvienam žalos atlyginimo reikalavimui (įvykiui), nepriklausomai nuo nukentėjusių asmenų skaičiaus.

Jei būtina, valstybės narės gali nustatyti ne daugiau kaip penkerių metų pereinamąjį laikotarpį nuo [Direktyvos 2005/14] įgyvendinimo datos, per kurį jos turi pritaikyti mažiausias atlyginamas sumas prie šioje dalyje nurodytų sumų.

Valstybės narės, nustačiusios tokį pereinamąjį laikotarpį, praneša apie tai Komisijai ir nurodo pereinamojo laikotarpio trukmę.

Valstybės narės per 30 mėnesių nuo [Direktyvos 2005/14] įgyvendinimo datos padidina garantijų sumas bent jau iki pusės šioje dalyje nurodytų lygių.“

- 10 Trečiosios direktyvos 1 straipsnyje, be kita ko, numatyta, kad „[Pirmosios direktyvos] 3 straipsnio 1 dalyje minimas draudimas apima atsakomybę dėl visiems keleiviams, išskyrus vairuotoją, padarytos žalos dėl transporto priemonės naudojimo“.

Nacionalinė teisė

Slovakijos teisė

- 11 Įstatymo Nr. 40/1964 dėl Civilinio kodekso (toliau – Slovakijos civilinis kodeksas) 11 straipsnyje nustatyta:

„Fizinis asmuo turi teisę į savo asmens, visų pirma gyvybės, sveikatos, garbės, orumo, privataus gyvenimo, reputacijos ir saviraiškos laisvės, apsaugą“

- 12 Slovakijos civilinio kodekso 13 straipsnyje numatyta:

„1. Fizinis asmuo visų pirma turi teisę reikalauti, kad būtų nutraukti neteisėti veiksmai, kuriais pažeidžiama jo teisė į asmens apsaugą, kad būtų pašalinti tokių veiksmų padariniai ir kad jam būtų išmokėta derama kompensacija.

2. Jeigu nebuvo išmokėta pakankama kompensacija, kaip ji suprantama pagal 1 dalį, fizinis asmuo, ypač dėl to, kad labai pakenkta jo orumui ar socialiniam prestižui, taip pat turi teisę gauti kompensaciją už neturtinę žalą.

3. 2 dalyje numatytos kompensacijos dydį nustato teismas, atsižvelgdamas į patirtos žalos rimtumą ir į aplinkybes, kuriomis padarytas šis teisės pažeidimas.“

13 Įstatymo Nr. 381/2001 dėl motorinių transporto priemonių valdytojų privalomojo civilinės atsakomybės draudimo sutarčių (toliau – Slovakijos privalomojo draudimo įstatymas) 4 straipsnyje nustatyta:

„1. Civilinės atsakomybės draudimo apsauga apima bet kokią atsakomybę už žalą, padarytą naudojant draudimo sutartyje nurodytą motorinę transporto priemonę.

2. Remdamasis civilinės atsakomybės draudimu draudėjas turi teisę į tai, kad draudikas vietoje jo pagal pagrįstus reikalavimus nukentėjusiam asmeniui atlygintų:

a) žalą sveikatai ir išlaidas mirties atveju;

b) jam padarytą žalą dėl daikto sunaikinimo, pavogimo ar praradimo;

c) teisinio atstovavimo išlaidas, patirtas siekiant gauti a, b ir d punktuose nurodytos žalos atlyginimą, jeigu draudikas nevykdė išipareigojimų, numatytų 11 straipsnio 6 dalies a ar b punkte, arba nepagrįstai atsisakė vykdyti draudimo sutartį, arba nepagrįstai išmokėjo mažesnę draudimo išmoką;

d) negautas pajamas.

3. Remdamasis civilinės atsakomybės draudimu draudėjas turi teisę į tai, kad draudikas vietoje jo suinteresuotiesiems asmenims atlygintų įrodytas ir apmokėtas realiai patirtas medicines išlaidas, taip pat išlaidas, susijusias su ligos pašalpomis, socialinio draudimo išmokomis, išmokomis dėl nelaimingų atsitikimų, draudimo nuo nelaimingų atsitikimų išmokomis, pensijomis, kariškių ir policininkų pensijomis ir pensijomis iš pensijų kaupimo fondų, jeigu tokias išlaidas draudėjas privalo atlyginti šiems suinteresuotiesiems asmenims.“

Čekijos teisė

14 Įstatymo Nr. 40/1964 dėl Civilinio kodekso (toliau – Čekijos civilinis kodeksas) 11 straipsnyje nustatyta:

„Fizinis asmuo turi teisę į savo asmens, visų pirma gyvybės, sveikatos, garbės, orumo, privataus gyvenimo, reputacijos ir saviraiškos laisvės, apsaugą.“

15 Čekijos civilinio kodekso 13 straipsnyje numatyta:

„1. Fizinis asmuo visų pirma turi teisę reikalauti, kad būtų nutraukti neteisėti veiksmai, kuriais pažeidžiama jo teisė į asmens apsaugą, kad būtų pašalinti tokių veiksmų padariniai ir kad jam būtų suteikta derama kompensacija.

2. Jeigu nebuvo išmokėta pakankama kompensacija, kaip ji suprantama pagal 1 dalį, fizinis asmuo, ypač dėl to, kad labai pakenkta jo orumui ar socialiniam prestižui, taip pat turi teisę gauti kompensaciją už neturtinę žalą.

3. 2 dalyje numatytos kompensacijos dydį nustato teismas, atsižvelgdamas į patirtos žalos rimtumą ir į aplinkybes, kuriomis padarytas šis teisės pažeidimas.“

16 Šio kodekso 444 straipsnyje nurodyta:

„1. Žalos sveikatai atveju už sukeltas nukentėjusio asmens kančias ir psichologinę žalą mokama nustatyto dydžio kompensacija.

<...>

3. Mirties atveju mirusįjį pergyvenę artimieji turi teisę į nustatyto dydžio kompensaciją:

a) Sutuoktinio netekties atveju – 240 000 [Čekijos kronų (CZK)];

<...>“

17 Įstatymo Nr. 168/1999 dėl transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimo (toliau – Čekijos privalomojo draudimo įstatymas) 6 straipsnyje nustatyta:

„1. Civilinės atsakomybės draudimo apsauga apima bet kokią atsakomybę už žalą, padarytą naudojant draudimo sutartyje nurodytą motorinę transporto priemonę.

2. Jei šiame įstatyme nenustatyta kitaip, draudėjas turi teisę į tai, kad draudikas vietoje jo pagal Civilinį kodeksą ir atsižvelgdamas į jame nustatytas sumas nukentėjusiajam asmeniui atlygintų:

a) žalą sveikatai ar žalą mirties atveju;

b) šiam asmeniui padarytą žalą dėl daiktų sugadinimo, sunaikinimo ar praradimo, taip pat žalą, padarytą dėl daikto pavogimo, jei fizinis asmuo neteko galimybės jį apsaugoti;

c) negautas pajamas;

d) teisinio atstovavimo išlaidas, patirtas siekiant gauti a, b ir c punktuose nurodytos žalos atlyginimą; tačiau b ir c punktuose nurodytos žalos atveju – tik jeigu draudikas nesilaikė 9 straipsnio 3 dalyje nustatyto termino, arba nepagrįstai atsisakė vykdyti draudimo sutartį, arba nepagrįstai išmokėjo mažesnę draudimo išmoką,

jei nukentėjusysis asmuo pagrindžia ir įrodo savo reikalavimą ir įvykis, dėl kurio atsirado tokia žala ir už kurią atsako draudėjas, atsitinka draudimo galiojimo laikotarpiu, išskyrus jo pertrūkio laikotarpį.“

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

18 Iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą ir šį prašymą pateikusio teismo paaiškinimų, pateiktų atsakant į papildomos informacijos prašymą, kuri Teisingumo Teismas jam pateikė pagal savo Procedūros reglamento 101 straipsnį, matyti, kad V. Haas žuvo 2008 m. rugpjūčio 7 d. Čekijos teritorijoje per eismo įvykį, kurį sukėlė R. Petrík, vairavęs B. Hologová priklausiusią turistinę transporto priemonę.

19 Slovakijoje registruotas B. Hologová automobilis, kuriame buvo V. Haas, susidūrė su Čekijos Respublikoje registruotu sunkvežimiu. Šio nelaimingo atsitikimo metu K. Haasová ir jos dukra buvo Slovakijoje.

20 *Okresný súd Vranov nad Topľou* (Vranovo prie Toplios apylinkės teismas, Slovakija) priimtu sprendimu V. Petrík buvo pripažintas kaltu dėl gyvybės atėmimo bei sužalojimų ir jam buvo skirta dvejų metų laisvės atėmimo bausmė, jos vykdymą atidedant. Pagal Slovakijos Baudžiamojo kodekso 50 straipsnio 2 dalį ir 51 straipsnio 4 dalies c punktą jis buvo įpareigotas atlyginti padarytą žalą, įskaitant K. Haasová patirtą 1 057,86 EUR žalą.

- 21 Be to, K. Haasová ir jos dukterė pagal Slovakijos civilinio kodekso 13 straipsnio 2 ir 3 dalis prašė, kad R. Petrík ir B. Holingová atlygintų neturtinę žalą, patirtą netekus sutuoktinio ir tėvo. Pirmojoje instancijoje iš R. Petrík ir B. Holingová buvo priteista 15 000 EUR kompensacija K. Haasová naudai minėtai žalai atlyginti. Visos šalys dėl šio sprendimo pateikė apeliacinius skundus *Krajský súd v Prešove* (Prešovo krašto teismas, Slovakija).
- 22 Minėtas teismas mano, kad atsižvelgiant į faktines aplinkybes turi būti taikoma Čekijos materialinė teisė, pirmiausia Čekijos civilinio kodekso 444 straipsnio 3 dalis, kurioje aiškiai nustatyta, kad mirties atveju žuvusįjį pergyvenusiam sutuoktiniui turi būti išmokėta nustatyto dydžio 240 000 CZK kompensacija. Tačiau kyla klausimas dėl šios kompensacijos adekvatumo, taigi ir dėl teisės į papildomą kompensaciją pagal šio kodekso 11 straipsnį.
- 23 Šiuo atžvilgiu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad K. Haasová ir jos dukros teisės kyla iš žuvusiojo teisių, nes V. Haas gyvybė buvo saugoma pagal minėto kodekso 11 straipsnį. Jis pažymi, kad Slovakijos ir Čekijos civilinių kodeksų 11–16 straipsniais užtikrinama asmens, visų pirma gyvybės, sveikatos, garbės, orumo, privataus gyvenimo, reputacijos ir saviraiškos laisvės, apsauga nuo „žalos“ – šis žodis vartojamas turint mintyje nematerialią žalą, padarytą pažeidus teisę į šią apsaugą.
- 24 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat nurodo, kad, remiantis Slovakijos privalomojo draudimo įstatymu, motorinės transporto priemonės savininkas turi teisę reikalauti, kad draudikas vietoje jo atlygintų dėl nelaimingo atsitikimo, už kurį šis savininkas atsakingas, nukentėjusiajam asmeniui padarytą ir įrodytą žalą, kaip numatyta šiame įstatyme ir draudimo sąlygose, todėl jis gali reikalauti, kad draudikas atlygintų žalą sveikatai ir mirties atveju patirtas išlaidas.
- 25 Nagrinėjamu atveju B. Holingová buvo sudariusi privalomojo draudimo sutartį su *Allianz-Slovenská poisťovňa a.s.* (toliau – *Allianz*). Kadangi žalą turintis atlyginti asmuo gali kreiptis į draudiką, kad šis vietoje jo atlygintų žalą, už kurią jis atsakingas, draudikas turi būti pakviestas dalyvauti žalos atlyginimo procese kaip įstojusi į bylą šalis, nes jis turi teisėtą suinteresuotumą bylos baigtimi. Todėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo iniciatyva *Allianz* buvo pakviesta įstoti į bylą.
- 26 Tačiau *Allianz* tokį teisėtą suinteresuotumą turi tik jeigu teisę, kuria remiamasi, apima privalomojo civilinės atsakomybės draudimo apsauga. Jeigu privalomasis draudimas neapimtų pagrindinėje byloje nagrinėjamos neturtinės žalos, *Allianz* įstojimas į bylą neturėtų pagrindo.
- 27 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo manymu, žalos sveikatai atlyginimas iš dalies susijęs ir su neturtine žala, t. y. patirtos kančios ir psichologinės būklės pablogėjimas. Taigi žalos, kurią apima draudimo sutartis, sąvokai taip pat priskirtina neturtinio pobūdžio, visų pirma nematerialinė, moralinė ar emocinė žala.
- 28 Be to, nacionalinis teismas mano, kad pagal Pirmąją ir Trečiąją direktyvas valstybės narės privalo imtis visų būtinų priemonių užtikrinti, kad civilinė atsakomybė už žalą, padarytą dėl transporto priemonių, kurių įprasta buvimą vieta yra jų teritorijoje, eismo, būtų apdrausta, siekiant apsaugoti apdraustąsias šalis bei nukentėjusiuosius per eismo įvykius, ir tam, kad žala ir nuostoliai, kuriuos apima privalomasis motorinių transporto priemonių keleivių draudimas, būtų atlyginti.
- 29 *Allianz* atsisako atlyginti neturtinę žalą motyvuodama tuo, kad šios žalos atlyginimo pagal Slovakijos civilinio kodekso 13 straipsnį neapima privalomojo motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimo sutartis, nes teisė į tokį atlyginimą nenumatyta Slovakijos ir Čekijos teisės aktuose dėl privalomojo draudimo.
- 30 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad šis klausimas turi lemiamos reikšmės, nes taip pat reikėtų atlyginti neturtinę žalą, patirtą žuvusį per eismo įvykį asmenį pergyvenusį artimųjų, kuri gali būti atlyginta pagal taikytino Civilinio kodekso 13 straipsnio 2 ir

3 dalis ir kuri plačiąja prasme turi būti laikoma žala sveikatai, numatyta Slovakijos privalomojo draudimo įstatymo 4 straipsnio 2 dalies a punkte. Tai reikštų, kad šios neturtinės žalos atlyginimas priklauso draudiko atsakomybės pagal privalomojo draudimo sutartį sričiai.

31 Šiomis aplinkybėmis *Krajský súd v Prešove* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui tokius prejudicinius klausimus:

- „1. Ar [Trečiosios direktyvos] 1 straipsnio pirmą pastraipą kartu su [Pirmosios direktyvos] 3 straipsnio 1 dalimi reikia aiškinti taip, kad pagal jas draudžiama nacionalinės teisės nuostata (kaip įtvirtintoji Slovakijos [privalomojo draudimo] įstatymo 4 straipsnyje ir Čekijos [privalomojo draudimo] įstatymo 6 straipsnyje), pagal kurią motorinių transporto priemonių valdytojų civilinė atsakomybė neapima pinigais įvertintos neturtinės žalos, padarytos per eismo įvykį, sukeltą naudojant motorines transporto priemones, atlyginimo žuvusius asmenis pergyvenusiems artimiesiems?
2. Jeigu į pirmąjį klausimą būtų atsakyta, kad nagrinėjama nacionalinės teisės nuostata neprieštarauja Sąjungos teisei, ar Slovakijos [privalomojo draudimo] įstatymo 4 straipsnio 1, 2 ir 4 dalių bei Čekijos [privalomojo draudimo] įstatymo 6 straipsnio 1–3 dalių nuostatas reikia aiškinti taip, kad pagal jas nedraudžiama, kad nacionalinis teismas, remdamasis [Trečiosios direktyvos] 1 straipsnio pirma pastraipa kartu su [Pirmosios direktyvos] 3 straipsnio 1 dalimi, pripažintų teisę į neturtinės žalos, padarytos per eismo įvykius, sukeltus naudojant motorines transporto priemones, žuvusius asmenis pergyvenusiems artimiesiems, kaip nukentėjusiesiems, atlyginimą, įskaitant kompensaciją pinigais?“

Dėl prejudicinių klausimų priimtumo

32 Slovakijos vyriausybė ir Komisija išreiškė abejonių dėl prejudicinių klausimų priimtumo ir pažymėjo, kad nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą visiškai nenurodytos faktinės eismo įvykio aplinkybės, kurios būtinos norint suprasti ginčą pagrindinėje byloje. Be to, Slovakijos vyriausybė mano, kad šie klausimai neturi reikšmės priimant sprendimą toje byloje, nes *Allianz* nėra minėtos bylos šalis ir sprendimas, kurį joje priims nacionalinis teismas, šiai draudimo bendrovei nebus privalomas.

33 Šiuo atžvilgiu reikia pažymėti, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, atsakydamas į papildomos informacijos prašymą, kurį Teisingumo Teismas jam pateikė pagal savo Procedūros reglamento 101 straipsnį, pirma, nurodė tiksliai pagrindinėje byloje nagrinėjamo eismo įvykio faktines aplinkybes ir, antra, tai, kad Teisingumo Teismo atsakymas turės lemiamos reikšmės sprendžiant *Allianz* įstojimo į pagrindinę bylą klausimą, taigi ir tam, ar sprendimas, kuris turi būti priimtas toje byloje, bus privalomas šiai bendrovei.

34 Todėl reikia pripažinti, kad prejudiciniai klausimai yra priimtini.

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl pirmojo klausimo

35 Pateikdamas pirmąjį klausimą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Pirmosios direktyvos 3 straipsnio 1 dalį ir Trečiosios direktyvos 1 straipsnio pirmą pastraipą reikia aiškinti taip, kad motorinių transporto priemonių valdytojų privalomasis civilinės atsakomybės draudimas turi apimti nematerialinės žalos, kurią patyrė per eismo įvykį žuvusių asmenų artimieji, atlyginimą.

- 36 Iš pradžių reikia pažymėti, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, pirma, nurodė, kad, atsižvelgiant į 1971 m. Hagos konvencijos 3 ir 4 straipsnius ir Reglamento „Roma II“ 28 straipsnį, pagrindinės bylos aplinkybėms taikytini Čekijos teisės aktai dėl civilinės atsakomybės, ir, antra, teigė, kad pateikti klausimai nesusiję su privalomojo civilinės atsakomybės draudimo, kuris reglamentuojamas Čekijos civilinio kodekso šeštąja dalimi, apsauga, taigi – su šio kodekso 444 straipsnyje numatyta nustatyto dydžio kompensacija. Šis teismas mano, kad Čekijos civilinio kodekso 11 ir 13 straipsniai, kuriais reglamentuojama asmens apsauga, taikomi neatsižvelgiant į šias nuostatas, susijusias su civiline atsakomybe, ir pažymėjo, kad šie klausimai susiję vien su tuo, ar privalomasis draudimas apima mokėtinos nematerialinės žalos atlyginimą pagal nuostatas, kuriomis saugomas asmuo.
- 37 Šiuo atžvilgiu reikėtų priminti, jog iš Pirmosios ir Antrosios direktyvų preambulių matyti, kad jomis siekiama, pirma, užtikrinti laisvą transporto priemonių, kurių įprasta buvimo vieta yra Europos Sąjungos teritorijoje, ir jose esančių asmenų judėjimą, antra, garantuoti, kad per šių transporto priemonių sukeltus eismo įvykius nukentėję asmenys būtų vertinami vienodai, neatsižvelgiant į konkrečią Sąjungos teritorijos vietą, kur įvyko eismo įvykis (2012 m. spalio 23 d. Sprendimo *Marques Almeida*, C-300/10, 26 punktą ir jame nurodyta teismo praktika).
- 38 Taigi Pirmąją direktyvą, patikslinta ir papildyta Antrąja ir Trečiąja direktyvomis, valstybės narės įpareigojamos užtikrinti, kad draudimo apsauga apimtų transporto priemonių, kurių įprasta buvimo vieta yra jų teritorijoje, valdytojų civilinę atsakomybę, be kita ko, patikslinamos žalos rūšys bei tretieji žalą patyrę asmenys, kuriuos šio draudimo apsauga turėtų apimti (minėto Sprendimo *Marques Almeida* 27 punktą ir jame nurodyta teismo praktika).
- 39 Tačiau reikia priminti, jog pareiga, kad civilinės atsakomybės draudimas apimtų tretiesiems asmenims motorinėmis transporto priemonėmis padarytą žalą, nėra tas pats, kas šios žalos atlyginimo remiantis apdraustojų asmens civiline atsakomybe mastas. Pirmąją apibrėžia ir garantuoja Sąjungos teisės aktai, o antrąją iš esmės reglamentuoja nacionalinė teisė (minėto Sprendimo *Marques Almeida* 28 punktą ir jame nurodyta teismo praktika).
- 40 Šiuo klausimu Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, jog iš Pirmosios, Antrosios ir Trečiosios direktyvų tikslo ir jų teksto matyti, kad jomis nesiekama suderinti civilinės atsakomybės sistemų valstybėse narėse ir kad dabar galiojančioje Sąjungos teisėje valstybėms narėms palikta laisvė nustatyti transporto priemonių eismo įvykiams taikomą civilinės atsakomybės sistemą (minėto Sprendimo *Marques Almeida* 29 punktą ir jame nurodyta teismo praktika).
- 41 Todėl, atsižvelgiant, be kita ko, į Pirmosios direktyvos 1 straipsnio 2 punktą, pagal dabar galiojančią Sąjungos teisę valstybės narės iš principo turi laisvę savo civilinės atsakomybės sistemose nustatyti visų pirma transporto priemonėmis padarytą žalą, kuri turi būti atlyginta, šios žalos atlyginimo mastą ir asmenis, turinčius teisę į tokį atlyginimą.
- 42 Vis dėlto Teisingumo Teismas yra pažymėjęs, kad valstybės narės savo kompetenciją šioje srityje turi įgyvendinti laikydamosi Sąjungos teisės, o nacionalinės teisės aktų nuostatos, reglamentuojančios per transporto priemonių eismo įvykius patirtos žalos atlyginimą, negali panaikinti Pirmosios, Antrosios ir Trečiosios direktyvų veiksmingumo (minėto Sprendimo *Marques Almeida* 31 punktą ir jame nurodyta teismo praktika).
- 43 Dėl to, ar privalomojo draudimo apsauga turi apimti transporto priemonėmis padarytą žalą, atlygintą pagal nacionalinės teisės aktus, reglamentuojančius civilinę atsakomybę, Pirmosios direktyvos 3 straipsnio 1 dalies antru sakiniu, kaip pažymėjo Vokietijos vyriausybė, valstybėms narėms palikta užduotis nustatyti žalą, kurią apima apsauga, ir privalomojo draudimo sąlygas (šiuo klausimu žr. 1996 m. kovo 28 d. Sprendimo *Ruiz Bernáldez*, C-129/94, Rink. p. I-1829, 15 punktą).

- 44 Vis dėlto, siekiant sumažinti valstybių narių teisės aktų skirtumus dėl privalomojo draudimo apimties, Antrosios direktyvos 1 straipsnyje reikalaujama, kad civilinės atsakomybės srityje privalomojo draudimo apsauga apimtų nustatyto dydžio turtinę žalą ir žalą sveikatai. Trečiosios direktyvos 1 straipsniu ši pareiga išplėsta numatant šios apsaugos taikymą ir kitiems nei vairuotojas keleiviams padarytai žalai sveikatai (minėto Sprendimo *Ruiz Bernáldez* 16 punktas).
- 45 Taigi valstybės narės privalo užtikrinti, kad pagal jų nacionalinę teisę taikytina motorinių transporto priemonių valdytojų civilinė atsakomybė būtų apdrausta laikantis Pirmosios, Antrosios ir Trečiosios direktyvų nuostatų (minėto Sprendimo *Marques Almeida* 30 punktas ir jame nurodyta teismo praktika).
- 46 Tai reiškia, kad valstybių narių turima laisvė nustatyti žalą, kurią apima draudimo apsauga, ir privalomojo draudimo sąlygas yra apribota Antrąja ir Trečiąja direktyvomis, nes pagal jas draudimo apsauga privalo apimti nustatyto minimalaus dydžio tam tikros žalos atlyginimą. Šiai žalai, kurią privalo apimti draudimo apsauga, priskirtina, be kita ko, žala sveikatai, kaip tai nurodyta Antrosios direktyvos 1 straipsnio 1 dalyje.
- 47 Kaip savo išvados 68–73 punktuose pažymėjo generalinis advokatas ir kaip nusprendė Europos laisvosios prekybos asociacijos teismas (ELPA) 2008 m. birželio 20 d. Sprendime *Celina Nguyen prieš The Norwegian State* (E-8/07, EFTA Court Report, p. 224, 26 ir 27 punktai), atsižvelgiant į įvairias Antrosios direktyvos 1 straipsnio 1 dalies ir Trečiosios direktyvos 1 straipsnio pirmos pastraipos kalbines versijas ir apsaugos tikslą, kurio siekiama trimis minėtomis direktyvomis, reikia daryti išvadą, kad žalos sveikatai sąvoka apima bet kokią žalą, padarytą asmeniui, t. y. apimančią tiek fizines, tiek psichologines kančias, jei tokios žalos atlyginimas remiantis draudėjo civiline atsakomybe numatytas pagal byloje taikytiną nacionalinę teisę.
- 48 Pagal nusistovėjusią teismo praktiką Sąjungos teisės nuostatos turi būti aiškinamos ir taikomos vienodai, atsižvelgiant į visomis Sąjungos kalbomis parengtas versijas. Esant įvairių kalbinių Sąjungos teisės teksto versijų neatitikimų, atitinkama nuostata turi būti aiškinama atsižvelgiant į teisės nuostatų, kurių dalis ji yra, bendrą struktūrą ir tikslą (žr., be kita ko, 2005 m. gruodžio 8 d. Sprendimo *Jyske Finans*, C-280/04, Rink. p. I-10683, 31 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).
- 49 Kadangi, Antrosios direktyvos 1 straipsnio 1 dalies įvairiose kalbinėse versijose iš esmės vartojama tiek sąvoka „žala sveikatai“, tiek sąvoka „žala asmeniui“, reikia išnagrinėti šių nuostatų ir direktyvos struktūrą ir tikslą. Šiuo atžvilgiu reikia, pirma, pažymėti, kad šios sąvokos papildoma sąvoka „turtinė žala“ ir, antra, priminti, kad šiomis nuostatomis ir direktyva siekiama visų pirma sustiprinti nukentėjusiųjų apsaugą. Tokiomis aplinkybėmis minėtas sąvokas reikia aiškinti plačiai, kaip tai daroma šio sprendimo 47 punkte.
- 50 Todėl prie žalos, kuri turi būti atlyginta pagal Pirmąją, Antrąją ir Trečiąją direktyvas, priskirtina ir nematerialinė žala, kurios atlyginimas remiantis draudėjo civiline atsakomybe numatytas pagal byloje taikytiną nacionalinę teisę.
- 51 Kalbant apie tai, kokie asmenys gali reikalauti, kad ši nematerialinė žala būtų atlyginta, pirma, pažymėtina, jog kartu aiškinant Pirmosios direktyvos 1 straipsnio 2 punktą ir 3 straipsnio 1 dalies pirmą sakinį galima daryti išvadą, kad draudimo apsauga, kuri turi būti užtikrinta pagal šią direktyvą, apima visus asmenis, kurie pagal civilinę atsakomybę reglamentuojančius nacionalinės teisės aktus turi teisę į transporto priemonėmis padarytos žalos atlyginimą.
- 52 Antra, reikia pažymėti, kad, kaip generalinis advokatas nurodė išvados 78 punkte ir, priešingai, nei teigia Vokietijos vyriausybė, Trečiąja direktyva nebuvo apribotas apsaugotų asmenų ratas, bet, atvirkščiai, buvo nustatyta pareiga draudimo apsaugą taikyti žalos, patirtos tam tikrų asmenų, kurie laikomi ypač pažeidžiamais, atžvilgiu.

- 53 Be to, kadangi Pirmosios direktyvos 1 straipsnio 2 punkte vartojama žalos sąvoka detaliau neapibrėžta, nėra pagrindo sutikti su Estijos vyriausybe, kuri teigia, kad ši sąvoka neturėtų apimti tam tikros žalos, kaip antai nematerialinės, jeigu ji turi būti atlyginta pagal taikytinus nacionalinės teisės aktus, reglamentuojančius civilinę atsakomybę.
- 54 Jokia Pirmosios, Antrosios ir Trečiosios direktyvų nuostata neleidžia daryti išvados, kad Sąjungos teisės aktų leidėjas norėjo apriboti šiomis direktyvomis draudėjui suteiktą apsaugą taip, kad ji apimtų tik tiesiogiai su žala sukėlusiu įvykiu susijusius asmenis.
- 55 Todėl valstybės narės turi užtikrinti, kad pagal jų nacionalinės teisės aktus, reglamentuojančius civilinę atsakomybę, privalomasis draudimas apimtų kompensaciją už nematerialinę žalą, kurią patyrė nukentėjusiųjų per eismo įvykius asmenų artimieji, ir kad ši kompensacija būtų ne mažesnė kaip Antrosios direktyvos 1 straipsnio 2 dalyje nustatytos minimalios sumos.
- 56 Nagrinėjamu atveju tai užtikrinta, nes remiantis informacija, kurią pateikė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, asmenys, kurių situacija tokia, kaip K. Haasová ir jos dukros, pagal Čekijos civilinio kodekso 11 ir 13 straipsnius turi teisę į nematerialinės žalos, patirtos žuvus atitinkamai sutuoktiniui ir tėvui, atlyginimą.
- 57 Šios išvados negali paneigti aplinkybė, kuria remiasi Slovakijos vyriausybė, t. y. tai, kad šie straipsniai priklauso Čekijos ir Slovakijos civilinių kodeksų dalims, skirtoms asmens teisių pažeidimams, kurios yra atskiros ir nepriklauso nuo dalių, skirtų pačiai civilinei atsakomybei, kaip tai suprantama pagal šiuos kodeksus.
- 58 Kadangi draudėjo atsakomybė, kuri, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo manymu, šioje byloje kyla iš Čekijos civilinio kodekso 11 ir 13 straipsnių, atsirado dėl eismo įvykio ir ji yra civilinė, nėra pagrindo manyti, kad tokia atsakomybė nepatenka į nacionalinės materialinės teisės aktų, reglamentuojančių civilinę atsakomybę, į kuriuos daroma nuoroda minėtose direktyvose, taikymo sritį.
- 59 Atsižvelgiant į visa, kas išdėstyta, iš pirmąjį klausimą reikia atsakyti taip: Pirmosios direktyvos 3 straipsnio 1 dalį, Antrosios direktyvos 1 straipsnio 1 bei 2 dalis ir Trečiosios direktyvos 1 straipsnio pirmą pastraipą reikia aiškinti taip, kad motorinių transporto priemonių valdytojų privalomasis civilinės atsakomybės draudimas turi apimti nematerialinės žalos, kurią patyrė per eismo įvykį žuvusių asmenų artimieji, atlyginimą, jei tokios žalos atlyginimas remiantis draudėjo civiline atsakomybe numatytas pagal pagrindinėje byloje taikytiną nacionalinę teisę.

Dėl antrojo klausimo

- 60 Atsižvelgiant į Teisingumo Teismo atsakymą į pirmąjį klausimą, į antrąjį klausimą atsakyti nereikia.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 61 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (antroji kolegija) nusprendžia:

1972 m. balandžio 24 d. Tarybos direktyvos 72/166/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimu ir privalomojo tokios atsakomybės draudimo įgyvendinimu, suderinimo 3 straipsnio 1 dalį, 1983 m. gruodžio 30 d.

Antrosios Tarybos direktyvos 84/5/EEB dėl valstybių narių teisės aktų, susijusių su motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimu, suderinimo, iš dalies pakeistos 2005 m. gegužės 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/14/EB, 1 straipsnio 1 bei 2 dalis ir 1990 m. gegužės 14 d. Trečiosios Tarybos direktyvos 90/232/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimu, suderinimo 1 straipsnio pirmą pastraipą reikia aiškinti taip, kad motorinių transporto priemonių valdytojų privalomasis civilinės atsakomybės draudimas turi apimti nematerialinės žalos, kurią patyrė per eismo įvykį žuvusių asmenų artimieji, atlyginimą, jei tokios žalos atlyginimas remiantis draudėjo civiline atsakomybe numatytas pagal pagrindinėje byloje taikytiną nacionalinę teisę.

Parašai.